

Janusz Konecki¹

Przynależność sędziów. Stosowanie prawa i role społeczno-polityczne

Streszczenie

Artykuł prezentuje wyniki badania oświadczeń sędziów i asesorów sądowych o przynależności do zrzeszeń, w tym stowarzyszeń oraz partii politycznych, a także pełnienia przez nich funkcji w organach fundacji nieprowadzących działalności gospodarczej znajdujących się na stronach sądów apelacyjnych w dniach 4–5 listopada 2022 r., złożonych w trybie nowej regulacji przewidzianej w art. 88a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Przeprowadzone badania pozwoliły na ustalenie, nie tylko liczby sędziów przynależących do wskazanych podmiotów, lecz także na wyciągnięcie wniosków ogólnych co do aktywności społecznej sędziów i asesorów sądowych, poprzedniej przynależności partyjnej, a także działalności w fundacjach.

Słowa kluczowe

Oświadczenie o przynależności, zrzeszenia, stowarzyszenia, fundacje nieprowadzące działalności gospodarczej, partie polityczne.

1. Wprowadzenie

Sędziowie to grupa zawodowa, której specyfika wynika nie tylko z gwarancji konstytucyjnych, ale też ograniczeń ustawowych działalności pozazawodowej. Część wprowadzonych ograniczeń ma swoje uzasadnienie w założeniu apolityczności sędziów, którą gwarantuje art. 178 ust. 3 Konstytucji RP², przewidujący, że sędzia nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

¹ Dr Janusz Konecki, Sąd Rejonowy Lublin–Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, ORCID 0000-0002-3226-6650.

² Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.

Inna część ma za zadanie chronić sędziego przed działalnością sprzeczną z etyką. Do tych ostatnich ograniczeń powszechnie zalicza się przewidziany w art. 86 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych³ ustawowy zakaz dodatkowego zatrudnienia lub wykonywania zawodu lub czynności sprzecznych z etosem służby. Wskazane przykładowo ograniczenia mają już ugruntowaną praktykę stosowania i zasadniczo nie jest podważana zasadność ich wprowadzenia i wynikający z nich obowiązek składania określonych oświadczeń, powiadamiania określonych organów o określonej aktywności lub użytkiwania stosownych zgód⁴.

Oświadczenie, którego obowiązek złożenia przewiduje art. 88a p.u.s.p. jest nowym instrumentem, który wywołał żywe zainteresowanie wśród sędziów zobowiązanych do jego złożenia.

Doświadczenia wynikające z zastosowania wprowadzonej regulacji w praktyce oraz kontrowersje związane z nałożeniem obowiązku jego złożenia uzasadniały poddanie ich analizie. Założeniem badania było przeanalizowanie wszystkich, dostępnych w określonym czasie, oświadczeń złożonych przez sędziów i asesorów sądowych, w tym w stanie spoczynku, opublikowanych przez prezesów sądów apelacyjnych, a także oświadczeń prezesów sądów apelacyjnych.

Nie jest to pierwsze badanie oświadczeń złożonych w trybie art. 88a p.u.s.p. A. Pogłódek⁵ poddał analizie nie tylko oświadczenia sędziów powszechnych, ale także prokuratorów i sędziów sądów administracyjnych i sędziów Sądu Najwyższego. Badania, jakie przeprowadził A. Pogłódek dotyczyły jednakże wybranych oświadczeń sędziów. Przebadał on oświadczenia sędziów powszechnych z apelacji wrocławskiej⁶, a zatem około 10%

³ Tekst jednolity Dz. U. z 2024 r., poz. 334 ze zm. – dalej jako p.u.s.p.

⁴ Należy w tym miejscu jedynie zasygnalizować, że wątpliwości takie mogą budzić już szczegółowe rozwiązania dotyczące danego instrumentu, co ma na przykład miejsce w odniesieniu do jawności oświadczeń, ich zakresu ujawnianych danych w oświadczeniach majątkowych sędziów czy zgód wymaganych na podjęcie dodatkowego zatrudnienia. Szersze odniesienie się do tych zagadnień wykraczałoby jednak poza ramy tego opracowania. Zob. np. w odniesieniu do oświadczeń majątkowych J. Konecki, Oświadczenie majątkowe i status osoby na eksponowanym stanowisku politycznym (PEP) jako instrumenty przeciwdziałania korupcji wśród sędziów, *Przegląd Prawa Publicznego* 2022, nr 5, s. 45–59.

⁵ Zob. A. Pogłódek, *Jawność przynależności sędziów – oświadczenia sędziów oraz prokuratorów o członkostwie w zrzeszeniach, pełnieniu funkcji w organach fundacji, członkostwie w partii politycznej. Analiza danych*, IWS 2023, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/2023_PrawaP_A_Pogloddek_Jawnosc_przynaloznosci_sedziow_kor-1.pdf – dostęp 18 kwietnia 2024 r.

⁶ Zob. A. Pogłódek, *ibidem*, s. 11.

wszystkich złożonych oświadczeń przez sędziów i asesorów sądowych, a widniejące na stronach internetowych w dniu 31 października 2023 r.

Z uwagi na to, obowiązek złożenia tego oświadczenia dotyczy także asesorów sądowych⁷, prowadzone rozważania dotyczą w związku z tym zarówno sędziów, jak i asesorów sądowych, chyba że wyraźnie wskazano inaczej.

2. Cel i okoliczności wprowadzenia oświadczenia składanego w trybie art. 88a § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych

Obowiązek złożenia oświadczenia co do przynależności do zrzeszeń, w tym stowarzyszeń, partii politycznych i pełnienia funkcji w fundacji został wprowadzony ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o sędziowie najwyższym oraz niektórych innych ustaw⁸. Jak wynika z uzasadnienia do projektu ustawy⁹, zasadniczym celem projektu ustawy było „uporządkowanie zagadnień ustrojowych związanych ze statusem sędziowie Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, wojskowych oraz administracyjnych, a także organów samorządu sędziowskiego oraz organów sądów”.

Projekt ustawy był projektem poselskim¹⁰, ale w pierwotnej, wniesionej do Sejmu wersji nie zawierał on przepisu art. 88a p.u.s.p. w obecnie obowiązującej formie. Po pierwszym czytaniu projekt ustawy skierowano do prac w Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Na etapie prac Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka zaproponowano wprowadzenie art. 88a p.u.s.p. o treści, jaka ostatecznie znalazła się w ustawie. Jednocześnie wnioski mniejszości zmierzały do wykreślenia całego projektowanego art. 88a p.u.s.p. Podczas II czytania projektu ustawy zaproponowano jego zmianę poprzez ograniczenie oświadczenia do posiadanego wykształcenia, jednak zmiana ta nie uzyskała stosowanej większości. Na tym samym posiedzeniu odbyło się III czytanie projektu ustawy i przekazano ustawę do dalszego procedowania Senatowi.

Senat wskazywał, że rozwiązaniu proponowanemu w projekcie ustawy można postawić zarzut braku proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji).

⁷ Zgodnie z art. 106 zg p.u.s.p. do asesorów sądowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 67, art. 75b, art. 82, art. 83a, art. 85–90.

⁸ Dz. U. z 2020 r., poz. 190.

⁹ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=69>.

¹⁰ Nr druku 69.

tucji), a w konsekwencji naruszenia prawa do prywatności, które poręcza art. 47 Konstytucji, jak również naruszenia zakazu gromadzenia i udostępniania innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym (art. 51 ust. 2 Konstytucji). Konieczność przyjęcia podstawy gromadzenia danych, a ponadto ich upubliczniania w BIP, nie została w toku procesu ustawodawczego dostatecznie uzasadniona, a nade wszystko w żaden sposób nie zostało wyjaśnione, jakie znaczenie dla zachowania neutralności politycznej przez sędziów czy też dbałości o wizerunek wymiaru sprawiedliwości miałyby mieć nielimitowane zbieranie i ujawnianie informacji na temat członkostwa np. w stowarzyszeniach, które skupiają osoby o określonych zamiłowaniach lub zainteresowaniach, zajmujące się działalnością charytatywną, społeczną (choćby na rzecz społeczności lokalnych)¹¹.

Senat wskazywał, że trudno przyjąć, że jest to warunek niezbędny dla egzekwowania zakazu płynącego z art. 178 ust. 3 Konstytucji, a co się z tym wiąże w grę mógłby tu wchodzić także zarzut sprzeczności z zasadą minimalizacji danych przewidzianych w art. 5 ust. 1 lit. c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE. Zgodnie bowiem z tym przepisem, dane osobowe muszą być adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane¹².

Jednocześnie, zdaniem Senatu należało mieć także na względzie kategoryczny zakaz przewidziany w art. 9 ust. 1 rozporządzenia (przetwarzanie danych zakwalifikowanych jako szczególne, czy inaczej – sensytywne, wrażliwe). Senat zwrócił uwagę, że obowiązek składania oświadczeń może powodować powstrzymanie się zainteresowanych od korzystania z wolności zrzeszania się (art. 58 ust. 1 Konstytucji). Z kolei w tych sytuacjach, w których członkostwo w określonym zrzeszeniu wiąże się ze światopoglądem, przekonaniami religijnymi lub wyznaniem danego sędziego, mogłoby dojść do pogwałcenia normy z art. 53 ust. 7 Konstytucji¹³.

Prezydent podpisał uchwaloną ustawę 4 lutego 2020 r., która w zakresie art. 88a p.u.s.p. weszła w życie w dniu 14 lutego 2022 r.

¹¹ Uchwała Senatu RP w sprawie ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw; <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=160>, s. 6.

¹² *Ibidem*, s. 6.

¹³ *Ibidem*, s. 6.

3. Treść i tryb składania oświadczenia z art. 88a § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych

Treść i tryb składania oświadczenia uregulowana jest wyczerpująco w art. 88a p.u.s.p. Zgodnie z art. 88a § 1 p.u.s.p. sędzia jest obowiązany do złożenia oświadczenia na piśmie, a zgodnie z tym przepisem obowiązkiem ujawnienia objęte są dane o:

- członkostwie w zrzeszeniu, w tym w stowarzyszeniu – ze wskazaniem nazwy i siedziby zrzeszenia, pełnionych funkcji oraz okresu członkostwa;
- funkcji pełnionej w organie fundacji nieprowadzącej działalności gospodarczej – ze wskazaniem nazwy i siedziby fundacji oraz okresu pełnienia funkcji;
- członkostwie w partii politycznej przed powołaniem na stanowisko sędziego, a także w okresie sprawowania urzędu przed dniem 29 grudnia 1989 r. – ze wskazaniem nazwy partii, pełnionych funkcji oraz okresu członkostwa.

Zgodnie z art. 88a § 2 p.u.s.p. oświadczenia, o których mowa w § 1, sędziowie składają prezesowi właściwego sądu apelacyjnego, a prezesi sądów apelacyjnych – Ministrowi Sprawiedliwości. Oświadczenia w trybie art. 88a p.u.s.p. składa się w terminie 30 dni od dnia objęcia urzędu sędziego, a także w terminie 30 dni od powstania lub ustania okoliczności, o których mowa w § 1. Jednocześnie, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o sędziostwie oraz niektórych innych ustaw oświadczenie, o którym mowa w art. 88a ustawy zmienianej w art. 1, sądu powszechnego składa po raz pierwszy w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy. Właściwy organ ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej informację, o której mowa w art. 88b ustawy zmienianej w art. 1, w terminie trzydziestu dni od dnia wejścia w życie ustawy.

Co istotne, co do oświadczenia z art. 88a p.u.s.p., ustawodawca nie przewidział, że składane jest ono pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Takie oświadczenie jest przewidziane jedynie co do oświadczeń majątkowych (art. 87 § 9 p.u.s.p.). Można domniemywać, że brak takiej regulacji przyczynił się do dużej liczby oświadczeń, w których odmówiono lub nie podano wszystkich danych objętych oświadczeniem. O ile jednak ustawodawca nie przewidział odpowiedzialności karnej za złożenie oświadczenia niezgodnego z rzeczywistym stanem, to wydaje się możliwe uznanie za uchybienie godności urzędu złożenie oświadczeń niezgodnych z prawdą. Bez wątpienia jest to bowiem jawne łamanie prawa przez sędziów. Nawet w sytuacji,

gdy mają oni zastrzeżenia do konstytucyjności uregulowania, powinni oni korzystać z dostępnych procedur prawnych pozwalających taką konstytucyjność podważyć. Nie jest taką procedurą swego rodzaju obywatelskie nieposłuszeństwo ustanowionemu ustawą obowiązki.

Prawo o ustroju sądów powszechnych nie zawiera przy tym odpowiednika art. 88 p.u.s.p., nakładającego na Ministra Sprawiedliwości powinności określenia w drodze rozporządzenia, wzoru formularza oświadczenia zawierającego szczegółowy zakres informacji zawieranych w oświadczeniu. Wzór taki propagowany był do użytku przez Ministerstwo Sprawiedliwości, choć samo Ministerstwo przyznawało, że nie jest to druk obowiązujący, a mający ułatwić złożenie oświadczenia¹⁴. Należy uznać, że podobnie jak ma to miejsce w przypadku oświadczenia majątkowego sędziów, wzór ten powinien zostać ustalony w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości¹⁵. Pozwoliłoby to na uniknięcie sytuacji, w której oświadczenia przybierają różną strukturę i różną treść, utrudniając tym samym, ich ocenę i porównanie.

4. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 5 czerwca 2023 r. w sprawie C 204/21 w odniesieniu do oświadczeń z art. 88a § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych

Jak wskazano już wyżej, już na etapie prac parlamentarnych do nowych regulacji podnoszone były zastrzeżenia. Kwestionowano także zakres żądanych informacji w oświadczeniu. Ustawa nowelizująca nie wprowadziła bowiem żadnego katalogu dookreślającego znaczenie słowa zrzeczenie.

Przepisy te zostały zaskarżone do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który w dniu 5 czerwca 2023 r. wydał wyrok w sprawie C 204/21¹⁶, w którym odniósł się między innymi do kwestii obowiązku składania oświadczeń z art. 88a § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Trybunał w punkcie 5 wskazanego wyroku uznał, że przyjmując i utrzymując w mocy art. 88a ustawy – Prawo o ustroju sądów po-

¹⁴ Pismo Zastępcy Dyrektora Departamentu Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych z dnia 24 lutego 2020 r., sygn. K-123-1/2000.

¹⁵ Podobnie Zob. A. P o g ł ó d e k, *Jawność...*, s. 79.

¹⁶ Dz. U.UE.C.2023.252.2, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=8D9CA8F61E8A7049A2D0A0DA5BE3BC62?text=&docid=274364&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2233694> – dostęp 18 kwietnia 2024 r.

wszechnych, w brzmieniu nadanym wspomnianą wcześniej ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r., art. 45 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, w brzmieniu nadanym wspomnianą wcześniej ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. i art. 8 § 2 ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, w brzmieniu nadanym tą samą ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r., Rzeczpospolita Polska uchybiła prawu do poszanowania życia prywatnego i prawu do ochrony danych osobowych zagwarantowanym w art. 7 i art. 8 ust. 1 karty praw podstawowych oraz w art. 6 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) i e), art. 6 ust. 3 i art. 9 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólnego rozporządzenia o ochronie danych).

W uzasadnieniu tego stanowiska Trybunał (tezy 308–385) wskazał między innymi na fakt, że informacje będące przedmiotem zakwestionowanych przepisów krajowych dotyczą sędziów, ani okoliczność, że informacje te mogą ewentualnie mieć pewne związki z pełnieniem przez nich urzędu, nie mogą jako takie wyłączyć tych przepisów krajowych z zakresu stosowania RODO, a wyjątek przewidziany w art. 2 ust. 2 lit. a) RODO dotyczący przetwarzania danych osobowych dokonywanego przez organy państwowe w ramach działalności związanej z ochroną bezpieczeństwa narodowego lub działalności, która może zostać zaliczona do tej samej kategorii, nie ma zastosowania do danych wskazanych w art. 88a p.u.s.p. Ponadto Trybunał wskazał, że informacje, które zostały objęte obowiązkiem złożenia oświadczenia i udostępnienia w postaci elektronicznej jest obowiązkowe, dotyczą zidentyfikowanych lub możliwych do zidentyfikowania osób fizycznych i w związku z tym wchodzą w zakres pojęcia „danych osobowych” w rozumieniu art. 4 pkt 1 RODO (tezy 315–325).

Ponadto Trybunał wskazał, że dostęp ogółu społeczeństwa do wspomnianych danych narusza zagwarantowane w art. 7 karty praw podstawowych prawo podstawowe zainteresowanych do poszanowania ich życia prywatnego, przy czym w tym kontekście nie ma znaczenia okoliczność, że dane te mogą mieć związek z ich działalnością zawodową. Jednocześnie publiczne udostępnienie takich danych stanowi przetwarzanie danych osobowych objęte zakresem art. 8 Karty Praw Podstawowych. Zdaniem Trybunału udostępnienie wspomnianych danych osobowych osobom trzecim stanowi ingerencję w prawa podstawowe ustanowione w art. 7 i 8 Karty Praw Podstawowych, niezależnie od tego, w jaki sposób przekazane informacje zostaną później wykorzystane. W tym względzie nie ma znaczenia, czy rozpatrywane informacje dotyczące życia prywat-

nego, są danymi wrażliwymi, czy nie, ani czy osoby, których dane dotyczą, ucierpiały z powodu ewentualnych niedogodności wynikających z tej ingerencji (tezy 326–330).

Wskazał, że zbieranie i udostępnianie w postaci elektronicznej informacji dotyczących „członkostwa” sędziego w „partii politycznej” i „funkcji” pełnionych w tej partii, o których mowa w art. 88a § 1 pkt 3 p.u.s.p. w zmienionym brzmieniu, stanowi przetwarzanie, które może ujawnić poglądy polityczne zainteresowanego w rozumieniu art. 9 ust. 1 RODO. Ponadto, co do informacji dotyczących „członkostwa” sędziego w „zrzeszeniu” i „funkcji” pełnionych przez sędziego w tym zrzeszeniu lub „funkcji” pełnionych przez niego w przeszłości lub obecnie w organach „fundacji nieprowadzącej działalności gospodarczej”, informacji dotyczących „członkostwa” sędziego w „zrzeszeniu” i „funkcji” pełnionych przez sędziego w tym zrzeszeniu lub „funkcji” pełnionych przez niego w przeszłości lub obecnie w organach „fundacji nieprowadzącej działalności gospodarczej” z uwagi na bardzo szeroki i nieprecyzyjny charakter sformułowań, których użył polski ustawodawca, zbieranie i udostępnianie w postaci elektronicznej takich informacji może, w zależności od konkretnego charakteru danych zrzeszeń i fundacji, ujawniać przekonania religijne lub światopoglądowe zainteresowanych w rozumieniu art. 9 ust. 1 RODO (tezy 346–347).

Trybunał uznał także, że wymóg niezawisłości i bezstronności sądów, stanowiący integralny element sądownictwa, wchodzi w zakres istoty prawa podstawowego do skutecznej ochrony sądowej i do rzetelnego procesu sądowego, które to prawo ma fundamentalne znaczenie jako gwarancja ochrony wszystkich praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii, oraz zachowania wartości wspólnych państwom członkowskim określonych w art. 2 TUE, w szczególności wartości państwa prawnego. W ocenie Trybunału cel wskazany przez ustawodawcę, polegający na zagwarantowaniu neutralności politycznej i bezstronności sędziów oraz na ograniczeniu ryzyka, że ci ostatni będą mogli ulegać wpływom przy wykonywaniu swoich zadań ze względów związanych z interesami prywatnymi lub politycznymi, stanowi jako taki cel interesu ogólnego uznany przez Unię w rozumieniu art. 52 ust. 1 karty praw podstawowych lub cel interesu publicznego, który jest zatem prawnie uzasadniony, w rozumieniu art. 6 ust. 3 RODO, przy czym taki cel interesu publicznego może ponadto zostać uznany za „ważny” w rozumieniu art. 9 ust. 2 lit. g) tego rozporządzenia. Cel ten dopuszcza zatem ograniczenia w korzystaniu z praw zagwarantowanych w art. 7 i 8 karty praw podstawowych, o ile ograniczenia te rzeczywiście odpowiadają temu celowi i są w stosunku do niego proporcjonalne i nie mogą zostać osiągnięte w inny sposób. Trybunał uznał jed-

nak, że przepisy w zakresie, w jakim odnoszą się do informacji dotyczących członkostwa sędziów w partii politycznej przed ich powołaniem i w okresie sprawowania przez nich urzędu przed dniem 29 grudnia 1989 r., zostały w rzeczywistości ustanowione w celu zaszkodzenia reputacji zawodowej danych sędziów i sposobowi postrzegania ich przez jednostki lub też w celu stygmatyzacji tych sędziów, a tym samym w celu zahamowania rozwoju kariery zawodowej zainteresowanych, a przepisy przewidujące żądanie takich danych nie były proporcjonalne do wskazywanego celu, a w konsekwencji naruszają one zarówno postanowienia art. 6 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) i e), art. 6 ust. 3 i art. 9 ust. 1 RODO, jak i art. 7 i art. 8 ust. 1 Karty Praw Podstawowych. Co do pozostałych danych Trybunał wskazał, że „nie można *a priori* wykluczyć, że fakt udostępnienia takich informacji w postaci elektronicznej pomoże ujawnić istnienie ewentualnego konfliktu interesów mogącego wpłynąć na wykonywanie przez danych sędziów ich obowiązków w ramach rozpatrywania poszczególnych spraw, przyczyniając się do bezstronnego wykonywania tych obowiązków, a tym samym do wzmocnienia zaufania jednostek do działań wymiaru sprawiedliwości”. Trybunał uznał także, że „zakwestionowane przepisy naruszają zarówno przepisy art. 6 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) i e), art. 6 ust. 3 i art. 9 ust. 1 RODO, jak i art. 7 i art. 8 ust. 1 Karty Praw Podstawowych, również w zakresie, w jakim odnoszą się one do zbierania i udostępniania w postaci elektronicznej danych osobowych dotyczących obecnego lub byłego członkostwa w zrzeszeniu lub pełnionych obecnie lub w przeszłości funkcji w takim zrzeszeniu lub w fundacji nieprowadzącej działalności gospodarczej” (tezy 349–385).

Należy wskazać, że w stosunkowo dużej licznie oświadczeń znajdowały się stwierdzenia oraz oświadczenia, w których składający je sędziowie podnosili, że regulacja ustawowa zobowiązująca ich do składania oświadczeń narusza prawo. Ponadto, ich zdaniem, regulacja ta nie przewiduje jednoznacznego zakresu żądanych danych lub żądanie obejmuje dane, które z określonych powodów nie mogą być żądane. Na okoliczność naruszenia prawa wskazywało 1243 sędziów, co stanowi 12,47% wszystkich złożonych oświadczeń. Oświadczenia wskazujące na niejednoznaczny zakres żądanych danych lub, że określone dane nie mogą być żądane, wskazywało 160 sędziów, co stanowi 1,6% wszystkich złożonych oświadczeń.

5. Charakterystyka próby badawczej – uwagi ogólne

Badaniu poddano oświadczenia znajdujące się na stronach wszystkich sądów apelacyjnych w dniach 4–5 listopada 2022 r. W przypadku 10 są-

dów apelacyjnych oświadczenia znajdowały się na stronie specjalnie przeznaczonej do publikacji tej kategorii oświadczeń. W przypadku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie publikacja oświadczeń przybrała formę pliku obejmującego dane z wszystkich oświadczeń złożonych przez sędziów i asesorów sądowych. Taka forma publikacji z pewnością upraszcza możliwość zapoznania się i analizy złożonych oświadczeń i wydaje się ona być zgodna z wymogami wskazanymi w art. 88a § 4 p.u.s.p., który przewiduje, że informacje zawarte w oświadczeniach, o których mowa w § 1, są jawne i podlegają udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, nie później niż 30 dni od dnia złożenia oświadczenia uprawnionemu podmiotowi. Przepis ten ma analogiczną treść jak w przypadku udostępniania oświadczeń majątkowych sędziów, co do których na stronach sądów apelacyjnych znajdują się pliki zawierające odwzorowanie złożonych oświadczeń. Przepis nie definiuje jednak obowiązku publikowania złożonych oświadczeń, lecz informacji w nich zawartych. Praktyka ujawniania informacji z oświadczeń w trybie art. 88a p.u.s.p., która ma miejsce w apelacji szczecińskiej, spełnia warunki w zakresie ujawnienia danych z oświadczeń.

Analiza złożonych oświadczeń wskazuje, że sędziowie do ich złożenia wykorzystywali nieobowiązkowy wzór formularza zaproponowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości, ale także sporządzali oświadczenia bez jego wykorzystania. W części oświadczenia te oprócz wskazania treści oświadczenia zawierały także inne, różnego rodzaju oświadczenia i stanowiska składających co do obowiązku złożenia oświadczenia, jego zakresu, konstytucyjności, czy zgodności z prawem jego złożenia.

W części oświadczeń pojawiły się argumenty podważające obowiązek złożenia oświadczenia negatywnego lub w ogóle konieczności złożenia oświadczenia z uwagi na treść art. 88a p.u.s.p. Jak wskazano już wyżej z przepisów przejściowych ustawy z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o sędziach najwyższym oraz niektórych innych ustaw, wynika jednoznacznie, że pierwszy obowiązek złożenia oświadczenia powstaje w terminie 30 dni od wejścia w życie ustawy nowelizującej. Nie może być przy tym mowy o tym, że istnieje jedynie obowiązek złożenia pozytywnego oświadczenia. I w tym miejscu można odwołać się do oświadczenia o stanie majątkowym sędziego. Nie ulega wątpliwości, że sędzia nieposiadający majątku musiałby takowe oświadczenie złożyć.

W złożonych oświadczeniach 38 osób jednoznacznie wskazało, że odmawia złożenia oświadczenia, co stanowi 0,38% złożonych oświadczeń. Analiza złożonych oświadczeń wskazuje jednak, że miały miejsce

przypadki, że część sędziów mimo braku jednoznacznego wskazania, że odmawiają złożenia oświadczenia, nie podała przynależności do stowarzyszenia, do którego przynależało¹⁷.

Jak już wcześniej wskazano, w oświadczeniach umieszczane były stwierdzenia dotyczące zagadnień pozaprawnych. Jednym z takich stwierdzeń jest to dotyczące dumy z przynależności do stowarzyszenia *Iustitia*¹⁸ bądź oświadczenia, które z uwagi na złożoną treść lub formę mogłyby zostać uznane za mające drwiący charakter¹⁹. Już samo wskazanie, że dana osoba odczuwa dumę z przynależności do określonego stowarzyszenia każe zadać pytanie, czy nie zachodzą wątpliwości co do bezstronności sędziego w sytuacji, gdy sprawa dotyczy tego stowarzyszenia lub gdy w sprawie orzekają członkowie stowarzyszenia.

Nieliczni sędziowie wskazywali, że pracodawca wie, do jakiego stowarzyszenia dany sędzia przynależy, co wynikać ma z faktu potrącania składek z wynagrodzenia. Wobec treści art. 88a p.u.s.p. takie oświadczenie jest niewystarczające. Obowiązkiem ujawnienia zostały objęte informacje zawarte w oświadczeniu, nie zaś te znajdujące się w dokumentacji pracowniczej danego sędziego. Wnioskowanie takie jest nie do przyjęcia. Można byłoby bowiem argumentować podobnie w zakresie oświadczeń o stanie majątkowym. Skoro urząd skarbowy ma wiedzę o stanie majątkowym wynikającym z zeznań podatkowych, właściwy urząd gminy lub miasta ma informacje o nieruchomościach, a właściwy urząd ma informacje o pojazdach należących do sędziów, to nie jest konieczne składanie oświadczenia majątkowego.

6. Metodologia badania i charakterystyka próby badawczej

Badanie niniejsze ma zasadniczo charakter opisowy. Pliki zawierające oświadczenia lub informacje z oświadczeń zostały pobrane ze stron inter-

¹⁷ Tytułem przykładu wskazać należy, że z 9 członków zarządu Stowarzyszenia Sędziów Polskich *Iustitia* będących sędziami sądów powszechnych w złożonych oświadczeniach o przynależności do niego złożyła tylko jedna osoba. Podobnie rzecz ma się z członkami władz Stowarzyszenia Sędziów *Themis*, gdzie na 7 członków zarządu tylko jedna zawarła w złożonym oświadczeniu potwierdzenie członkostwa w tym stowarzyszeniu. W przypadku Stowarzyszenia Sędziów Apelacji Warszawskiej *NIKE* w Warszawie przynależność wykazało 78 osób, podczas gdy samo stowarzyszenie deklaruje, że przynależy do niego 120 osób, zob. <https://bip.warszawa.so.gov.pl/artykuly/433/stowarzyszenie-sedziow-apelacji-warszawskiej-nike>, dostęp 21 grudnia 2023 r.

¹⁸ Stwierdzenia takie zawarte były w 15 przypadkach stanowiących 0,15% wszystkich złożonych oświadczeń.

¹⁹ Taki charakter miały 2 oświadczenia, co stanowi 0,02% wszystkich złożonych oświadczeń.

netowych wszystkich sądów apelacyjnych. W przypadku złożenia oświadczeń przez asesorów sądowych lub referendarzy sądowych, a następnie po objęciu stanowiska sędziego kolejnego oświadczenia przez te same osoby, przyjmowano ostatnie chronologicznie oświadczenie za miarodajne w zakresie przynależności do podmiotów określonych w art. 88a § 1 p.u.s.p. W przypadku gdy dana osoba składała kolejne, uzupełniające oświadczenie w razie zaistnienia nowego zdarzenia objętego obowiązkiem oświadczenia, zgodnie z art. 88a § 3 p.u.s.p., dokonano scalenia danych.

Po dokonaniu wskazanych operacji na zebranych danych stwierdzono, że w dniach 4–5 listopada 2022 r. na stronach sądów apelacyjnych znajdowały się informacje lub oświadczenia sędziów i asesorów sądowych w licznie 9966, w tym 6232 złożonych przez kobiety (62,53%) i 3734 złożone przez mężczyzn (37,47%). Oświadczenia złożone zostały przez 9411 sędziów (94,43%), 524 asesorów sądowych (6,26%) oraz 31 sędziów w stanie spoczynku (0,31%).

Dane zawarte w oświadczeniach zostały następnie przekształcone na ustalone uprzednio kody, które umożliwiały kategoryzowanie danych w zakresie podawanych stowarzyszeń, zrzeszeń, fundacji i partii politycznych. W zakresie zrzeszeń i stowarzyszeń dokonano podziału na trzy zasadnicze grupy. Przyporządkowania do pierwszej grupy danych dokonano ze względu na przynależność związaną z wykonywanym zawodem sędziego, kolejna grupa obejmowała inne zrzeszenia i stowarzyszenia, niezwiązane bezpośrednio z wykonywanym zawodem sędziego. Ostatnią grupę stanowiły inne zrzeszenia, w ramach których wyodrębniono między innymi dane dotyczące zrzeszeń, których sędziowie, podobnie jak inni obywatele, stają się członkami z mocy prawa²⁰. Z uwagi na jednorodność danych i brak zależności od wykonywanego zawodu, brak było konieczności podziału na osobne grupy danych wynikających z oświadczeń a dotyczących członkostwa w partii, czy też funkcji pełnionej w organie fundacji nieprowadzącej działalności gospodarczej.

Otrzymane kody poddano analizie z wykorzystaniem statystyki opisowej w celu wyprowadzenia uwag podstawowych i o charakterze ogólnym.

7. Zrzeszenia i stowarzyszenia prawnicze wskazywane w oświadczeniach sędziów

Jak wskazano już wyżej przedmiotem wyodrębnienia przynależności do tej grupy zrzeszeń, w tym stowarzyszeń był związek wykonywanego zawodu sędziego z przynależnością do danego zrzeszenia lub stowarzyszenia.

²⁰ Gmina, powiat, województwo, spółdzielnia mieszkaniowa.

Do grupy takich zrzeszeń i stowarzyszeń zaliczono Stowarzyszenie Sędziów Polskich Iustitia, Stowarzyszenie Sędziów Themis, Stowarzyszenie Sędziów Upadłościowych i Restrukturyzacyjnych, stowarzyszenia sędziów rodzinnych²¹, stowarzyszenia i towarzystwa prawnicze i naukowe²², Forum Współpracy Sędziów, Stowarzyszenie Absolwentów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury VOTUM, niemiecko–polskich stowarzyszeń sędziów²³, Stowarzyszenie TEMIDA w Inowrocławiu, Stowarzyszenie Sędziów Apelacji Warszawskiej NIKE, Stowarzyszenie Prawa Europejskiego, okręgowe izby radców prawnych, stowarzyszenia referendarskie²⁴ oraz inne sędziowskie²⁵.

W zakresie stowarzyszeń sędziowskich należy wskazać, że przynależność do Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia wykazało 2850 osób, co stanowi 28,6% wszystkich złożonych oświadczeń. Należy w tym miejscu jednak wskazać, że z informacji wskazywanych przez samo Stowarzyszenie przynależy do niego ponad 3500 sędziów²⁶, a jak już wskazano wyżej, istnieją podstawy do tego, by twierdzić, że część sędziów celowo nie wskazała na przynależność do tego stowarzyszenia.

Kolejnym pod względem przynależności stowarzyszeń sędziowskich są stowarzyszenia rodzinne liczące 277 osób, co stanowi 2,78% wszystkich złożonych oświadczeń. Do Stowarzyszenia Sędziów THEMIS przynależność zadeklarowało 77 osób, co stanowi 0,78% wszystkich złożonych oświadczeń, przy czym i w tym wypadku aktualne jest stwierdzenie, że część z sędziów przynależności do tego stowarzyszenia nie wykazała w złożonych oświadczeniach. Sędziowie przynależący do Stowarzyszenia Sędziów Upadłościowych i Restrukturyzacyjnych stanowią 0,46% wszystkich osób, które złożyły oświadczenia (46 osób).

Do Stowarzyszenia Sędziów Apelacji Warszawskiej NIKE w Warszawie przynależność wykazało 78 osób, co stanowi 0,78% wszystkich złożonych oświadczeń, do niemiecko–polskich stowarzyszeń sędziów przy-

²¹ Stowarzyszenie Sędziów Rodzinnych w Polsce, Stowarzyszenie Sędziów Rodzinnych Pro Familia.

²² Stowarzyszenie adwokackie Defensor Iuris, Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego, Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Towarzystwo Prawnicze w Lublinie, Zrzeszenie Prawników Polskich.

²³ Niemiecko-Polskie Stowarzyszenie Sędziów z siedzibą w Dreźnie (DPRV), Niemiecko-Polskie Stowarzyszenie Wałbrzych Marburg.

²⁴ Stowarzyszenie Referendarzy Sądowych LEX IUSTA, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Referendarzy Sądowych, Europejskie Stowarzyszenie Referendarzy Sądowych.

²⁵ Stowarzyszenie Sędziów Wieczystoksięgowych w Likwidacji, Krajowe Stowarzyszenie Sędziów Komisarzy, Stowarzyszenie Sędziów w stanie spoczynku.

²⁶ Stowarzyszenie Sędziów Polskich Iustitia; <https://www.iustitia.pl/o-iustitii/dane-stowarzyszenia>.

należność wykazało 35 osób, co stanowi 0,35% wszystkich złożonych oświadczeń, a do Stowarzyszenia Temida w Inowrocławiu przynależność wykazało 18 osób, co stanowi 0,18% wszystkich złożonych oświadczeń.

8. Dane co do innych stowarzyszeń, wynikające z oświadczeń sędziów

Drugą grupą, jaką wyodrębniono spośród złożonych oświadczeń, są innego rodzaju zrzeszenia i stowarzyszenia niezwiązane bezpośrednio z wykonywanym zawodem sędziego. Do tej grupy stowarzyszeń przynależność wynika z 11,67% wszystkich złożonych oświadczeń, przy czym na 9966 oświadczeń dokonano 10152 zgłoszeń, a zatem część składających oświadczenie deklarowała przynależność do więcej niż jednego stowarzyszenia z tej kategorii.

W ramach tej grupy wskazywane zrzeszenia i stowarzyszenia można pogrupować na te, dotyczące działalności: sportowej²⁷, wędkarskiej²⁸, działkowej²⁹, związanej z byciem przyjacielem miasta lub ziemi³⁰, strzelectwa³¹, zapomogowo-pożyczkowej³², edukacyjnej³³, łowieckiej³⁴, związanej z byciem absolwentem³⁵, związanej z działalnością na rzecz zwierząt³⁶, PTTK, związanej z działalnością edukacyjną lub oświatową³⁷, cha-

²⁷ W tej kategorii sędziowie wykazywali przynależność do stowarzyszeń żeglarskich, szachowych, brydżowych, tenisowych, siatkarskich, morsów, golfowych, pływackich, triathlonowych, sportów ekstremalnych, sztuki walki, jeździeckich, alpinistycznych.

²⁸ Tu sędziowie wskazywali Polski Związek Wędkarski.

²⁹ Rodzinne Ogródki Działkowe lub Pracownicze Związki Działkowców.

³⁰ Tytułem przykładu wskazać można Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Brojeckiej z siedzibą w Bielikowie, Stowarzyszenia Przyjaciół Zespołu Tańca Ludowego Mali Gorzowiacy, Towarzystwo Przyjaciół Śląska, Stowarzyszenie Miłośników Jasła i Regionu Jasielskiego.

³¹ Wskazywano tu stowarzyszenia strzeleckie, kolekcjonerskie lub Polski Związek Strzelectwa Sportowego.

³² Sędziowie wskazywali przynależność do pracowniczych kas zapomogowo-pożyczkowych działających przy sądach.

³³ W tej kategorii sędziowie wskazywali na stowarzyszenia edukacyjne i oświatowe, których przedmiotem były między innymi budowa szkoły, czy prowadzenie szkoły niepublicznej.

³⁴ Działalność łowiecka była realizowana przez sędziów poprzez przynależność do Polskiego Związku Łowieckiego.

³⁵ Stowarzyszenia te były związane z faktem bycia absolwentem szkoły lub uczelni.

³⁶ Działalność na rzecz zwierząt wynikała z przynależności do stowarzyszeń takich jak stowarzyszenia miłośników danego gatunku zwierząt lub w związku kynologicznym.

³⁷ Towarzystwa przyjaciół szkół lub stowarzyszenia związane z prowadzeniem szkół niepublicznych, a także społeczne towarzystwa oświatowe i wspierające edukację.

rytatywnej³⁸, harcerskiej³⁹, przewodnickiej⁴⁰, naukowej⁴¹, motoryzacyjnej⁴², kulturalnej⁴³, działalności ochotniczej w ramach jednostek straży pożarnej lub pogotowia ratunkowego⁴⁴, związanej z posiadaniem nieruchomości⁴⁵, muzycznej⁴⁶, ubezpieczeniowej⁴⁷.

Ta grupa zrzeszeń i stowarzyszeń cechuje się dużą różnorodnością, co wynika z szerokiego wachlarza zainteresowań sędziów. Zasadniczo są one związane z realizacją pasji i zainteresowań pozazawodowych. Sędziowie podejmują się także działalności dobroczynnej i ratowniczej, co świadczy o ich dużej wrażliwości na problemy społeczne występujące w kraju.

9. Dane co do innych zrzeszeń, wynikające z oświadczeń sędziów

Wyodrębnienie tej grupy zrzeszeń wynikających z oświadczeń wynikało z tego, że niektórzy sędziowie wskazywali w oświadczeniach także członkostwo w zrzeszeniach, do których przynależność jest przymusowa i regulowana przez prawo, jakimi są spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe czy jednostki samorządu terytorialnego.

Bez wątpienia przy tym, wszyscy sędziowie przynależą do konkretnych wspólnot samorządowych, a duża liczba sędziów jest też członkami spółdzielni mieszkaniowych lub wspólnot mieszkaniowych z uwagi na posiadanie w ich zasobach lokali mieszkalnych. Tymczasem tylko 423 sędziów wskazało na przynależność do spółdzielni mieszkaniowych

³⁸ W tej kategorii mieściła się działalność charytatywna np. w hospicjach, Polskim Czerwonym Krzyżu, Stowarzyszeniu Pomocy Dzieciom, Kocięskim Stowarzyszeniu pomocy Dziecku i Rodzinie, Towarzystwo Przytułku św. Franciszka, Caritas.

³⁹ Związek Harcerstwa Polskiego lub Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej.

⁴⁰ Np. Alpenverein Austria (Grupa Polska), Stowarzyszenie Przewodników Sudeckich i Beskidzkich.

⁴¹ Np. Towarzystwo Naukowe Procesualistów Cywilnych.

⁴² Np. Warmińskie Stowarzyszenie Sympatyków Dawnej Motoryzacji Karburator, Mundurowy Klub Motorowy RP, Blue Knights International, Law Enforcement Motocykle Club, SMVWG Garboklub, Klub Pojazdów Zabytkowych Fundacja Ochrony Zabytków Militarnych i automobilklubu w ramach Polskiego Związku Motorowego.

⁴³ Działalność kulturalna była realizowana w stowarzyszeniach kulturalnych lub społeczno-kulturalnych np. Stowarzyszenie Wspierania Kultury Łemkowskiej „WERETENO”.

⁴⁴ Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Beskidzkie Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

⁴⁵ Stowarzyszenia Właścicieli Domków Rekreacyjnych, Polskie Stowarzyszenie Prawników Agrarystów, Stowarzyszenie Ochrony Praw Właścicieli Nieruchomości.

⁴⁶ Stowarzyszenia miłośników muzyki czy też przynależność do chóru.

⁴⁷ Stowarzyszenie Ubezpieczonych Grupowo, Polskie Stowarzyszenie Ubezpieczenia Społecznego.

(4,24% wszystkich złożonych oświadczeń), 220 na przynależność do wspólnot mieszkaniowych (2,21% wszystkich oświadczeń majątkowych), a jedynie 9 osób na przynależność do jednostek samorządu terytorialnego (0,09% wszystkich złożonych oświadczeń).

W tej grupie zostały także ujęte te oświadczenia, w których sędziowie wskazywali przynależność do kościołów lub związków wyznaniowych. Na taką przynależność wskazało 63 osoby (0,63% wszystkich złożonych oświadczeń).

Osobną grupę stanowiły oświadczenia dotyczące banków spółdzielczych czy spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (12 wskazań, co stanowiło 0,12% wszystkich złożonych oświadczeń).

10. Dane co do fundacji, wynikające z oświadczeń sędziów

Fundacje, w których pełnią funkcje sędziowie, to zasadniczo te, których celem działania jest między innymi ochrona zdrowia, ochrona prawna dzieci i niesienie im pomocy⁴⁸, współpraca z prawnikami z innych krajów⁴⁹, niesienia pomocy pracownikom wymiaru sprawiedliwości⁵⁰, czy też zajmujące się sędziami w stanie spoczynku⁵¹.

Z zebranych danych wynika, że sędziowie sporadycznie pełnią jakiegokolwiek funkcje w organie fundacji nieprowadzącej działalności gospodarczej. W badanej grupie jedynie 44 sędziów wykazało pełnienie takiej funkcji, co stanowi 0,44% wszystkich oświadczeń.

11. Dane co do partii politycznych, wynikające z oświadczeń sędziów

Ze złożonych oświadczeń wynika, że niewiele osób należało do partii politycznych przed powołaniem na stanowisko sędziego lub w okresie sprawowania urzędu przed dniem 29 grudnia 1989 r.⁵²

Złożone oświadczenia dotyczą sędziów za okres wcześniejszy, a także osób, które były członkami partii politycznych przed powołaniem na

⁴⁸ Fundacja „Veillard–Cybułskich”, Fundacja Dzieci z Domu Pokoju.

⁴⁹ Fundacja Wspierania Współpracy Transgranicznej Prawników Polski I Litwy Lepsze Prawo Lepsze Jutro.

⁵⁰ Fundacja na rzecz Niesienia Pomocy Pracownikom Wymiaru Sprawiedliwości.

⁵¹ Fundacja Dom Sędziego Seniora.

⁵² Data ta związana jest symbolicznie z uchwaleniem ustawy z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1989 r., Nr 75, poz. 444).

stanowisko sędziego, a których to osób nie dotyczył zakaz przynależności do partii politycznych⁵³.

Upřednią przynależność do partii politycznych wykazało jedynie 307 osób, co stanowi 3,1% wszystkich złożonych oświadczeń. Spośród wskazanej liczby 7 osób wykazało przynależność do więcej niż jednej partii.

Spośród osób, które zadeklarowały przynależność do jakiegokolwiek partii 43 osoby to sędziowie sądów apelacyjnych, co stanowi 9,66% liczby oświadczeń sędziów sądów apelacyjnych, 138 osób to sędziowie i asesory sądów okręgowych, co stanowi 5,38% liczby oświadczeń sędziów sądów okręgowych, a 133 to sędziowie i asesory sądów rejonowych, co stanowi 1,31% liczby oświadczeń sędziów i asesorów sądów rejonowych.

Sędziowie wykazywali przynależność do następujących partii: Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR), Polskiego Stronnictwa Ludowego lub Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (PSL/ZSL), Platformy Obywatelskiej (PO), Akcji Wyborczej Solidarność lub Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Solidarność (AWS/NSZZ), SLD/SdRP, SD, Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego (ZCHN), Unii Wolności (UW), Prawa i Sprawiedliwości (PiS), Ruchu Odbudowy Polski (ROP), Kongresu Liberalno-Demokratycznego (KLD), Socjaldemokracji Polskiej (SDPI), Unii Demokratycznej (UD), Konfederacji Polski Niepodległej (KPN), Unii Polityki Realnej (UPR), Unii Pracy (UP), Ligi Polskich Rodzin (LPR), Partii Nowoczesna, Porozumienia Centrum (PC), Partii Chrześcijańskich Demokratów, Stronnictwa Konserwatywno-Ludowego.

Z oczywistych powodów, najczęściej sędziowie byli członkami Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR). Spośród 307 osób do partii tej należało 144 osoby, co stanowi 46,91% oświadczeń o przynależności do partii, a 1,44% wszystkich złożonych oświadczeń.

Drugą pod względem liczebności była przynależność do Stronnictwa Demokratycznego – 65 osób, co stanowi 21,17% oświadczeń o przynależności do partii, a 0,65% wszystkich złożonych oświadczeń.

Trzecią pod względem liczebności była przynależność do Polskiego Stronnictwa Ludowego lub Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego – 26 osób, co stanowi 8,47% oświadczeń o przynależności do partii, a 0,26% wszystkich złożonych oświadczeń.

Dwie kolejne partie polityczne pod względem liczby wskazań przynależności to Unia Wolności (odpowiednio 9 wskazań, co stanowi 2,93% oświadczeń o przynależności do partii, a 0,09% wszystkich złożonych oświadczeń) oraz SLD i SdRP (odpowiednio łącznie 8 wskazań, co sta-

⁵³ Dotyczy to zwłaszcza osób, które wykonywały zawód radcy prawnego, adwokata lub zostały powołane na stanowisko sędziego z uwagi na posiadane stopnie lub tytuły naukowe.

nowi 2,61% oświadczeń o przynależności do partii, a 0,08% wszystkich złożonych oświadczeń).

Nieliczne (nieprzekraczające 5 wskazań) lub pojedyncze wskazania dotyczyły następujących partii lub związków zawodowych: ROP, ZChN, AWS/NSZZ, PiS, KPN, Nowoczesna, UD, KLD, LPR, PO, UPR, UP, PC oraz Partia Chrześcijańskich Demokratów, Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe.

12. Podsumowanie

Oświadczenie składane w trybie art. 88a p.u.s.p. jest nowym instrumentem prawnym. Początkowe doświadczenia wynikające z jego wprowadzenia są ambiwalentne. Z jednej strony pozwalają na zapoznanie się z informacjami o przynależności danego sędziego do określonych zrzeszeń, partii czy stowarzyszeń, z drugiej strony podnoszone są wielorakie zastrzeżenia co do samego instrumentu i zakresu żądanych danych.

Dane wynikające ze złożonych i zbadanych oświadczeń pozwalają na wniosek, że sędziowie są grupą osób, która zasadniczo mocno angażuje się w życie społeczne w drodze przynależności do różnego rodzaju zrzeszeń i stowarzyszeń⁵⁴. Aktywność ta, co należy podkreślić, nie ogranicza się tylko do działalności związanej z wykonywanym zawodem sędziego, czy szerzej z faktem bycia prawnikiem, i nie jest ukierunkowana tylko na interesy korporacyjne czy zagadnienia związane z prawem. Z badania wynika, że sędziowie realizują nie tylko swoje hobbystyczne zainteresowania, ale także angażują się w działalność charytatywną, kulturalną, edukacyjną, czy też związaną z ochotniczym prowadzeniem działań ratowniczych w różnych środowiskach. Takie zaangażowanie sędziów należy ocenić jednoznacznie jako pozytywne i zasługujące na całkowitą aprobatę.

Jak już zauważono, kwestią otwartą jest, w świetle wyroku TSUE z dnia 5 czerwca 2023 r. w sprawie C–204/21, czy obowiązek złożenia oświadczenia zostanie zlikwidowany, czy też ustawodawca zdecyduje się na taką jego modyfikację, która nie będzie budzić wątpliwości z punktu widzenia wskazanych przez TSUE regulacji. W tym drugim wypadku wydaje się, że, *de lege ferenda*, w art. 88a p.u.s.p. jednoznacznego określenia wymagałaby definicja zrzeszenia i stowarzyszenia ograniczająca wskazanie tych zrzeszeń, do których przyjęcie wymaga aktywności danego sędziego. Przepis powinien albo zostać ograniczony jedynie do kwestii przynależności do partii politycznych, albo zostać uzupełniony

⁵⁴ Podobnie Zob. A. Pogódek, *Jawność...*, s. 80.

o katalog rodzajów zrzeszeń i stowarzyszeń, co do których ujawnienie przynależności nie jest wymagane. Jeśli tak, to katalog ten powinien obejmować w pierwszej kolejności między innymi zrzeszenia, do których przynależność następuje z mocy prawa, takich jak choćby gmina, powiat, województwo. Katalog wyłączający powinien obejmować także związki wyznaniowe, dane co do zrzeszeń i stowarzyszeń, których ujawnienie mogłoby prowadzić do ujawnienia danych wrażliwych dotyczących stanu zdrowia, przekonań religijnych itp. Ewentualne wątpliwości co do kwalifikacji danego zrzeszenia lub stowarzyszenia do katalogu wyłączającego będą z pewnością miały charakter jednostkowy, a w razie takiej konieczności, w tym zakresie kwestia ta może być rozwiązywana na zasadzie wyjaśnień danego sędziego, na podobnych zasadach jak ma to miejsce w przypadku kontroli oświadczenia majątkowego przez kolegium danego sądu apelacyjnego. Oczywiście postępowanie w tym zakresie nie powinno mieć jawnego charakteru. Podobnie, jak się wydaje, dane ze złożonego oświadczenia nie powinny być jawne.

Bibliografia

1. Konecki J., Oświadczenie majątkowe i status osoby na eksponowanym stanowisku politycznym (PEP) jako instrumenty przeciwdziałania korupcji wśród sędziów, *Przegląd Prawa Publicznego* 2022, nr 5, s. 45–59.
2. Poglódek A., Jawność przynależności sędziów – oświadczenia sędziów oraz prokuratorów o członkostwie w zrzeszeniach, pełnieniu funkcji w organach fundacji, członkostwie w partii politycznej. Analiza danych, IWS 2023, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/2023_PrawaP_A_Poglodek_Jawnosc_przynalezności_sedziow_kor-1.pdf.

Judges' Affiliations: Law Application & Socio-Political Roles

Abstract

The article presents the results of a survey of the declarations on the membership of judges and court assessors on their membership in associations, including associations and political parties, as well as their holding functions in the bodies of non-business foundations found on the websites of the courts of appeal on 4–5 November 2022, submitted un-